

Fig. 1. Kirken set fra vest. Foto AM 2008. – *The church viewed from the west.*

IMMANUELSKIRKEN

KRISTKIRKENS SOGN

Oversigt. Den lille kirke på Immanuelsvej i byens sydøstre villakvarter, Søndervang, er opført 1931 efter tegninger af arkitekt Ernst Petersen og indviet 11. oktober samme år som distriktskirke i Kristkirkens Sogn. Kirken er 1980 istandsat af Lauge Juuls Tegnesteue.

Historisk indledning. Området øst for Haderslevvej, Kolding Søndervang, var indtil 1930 en del af Vonsild Sogn (Nr. Tyrstrup Hrd.), hvorfor indbyggerne i det voksende forstadskvarter havde forholdsvis langt til kirke. En privat skænkede

1911 den nuværende grund med den betingelse, at der blev bygget en kirke i distriktet. Grunden blev overdraget til den kirkelige organisation, Dansk Kirkefond, hvis formand var sognepræsten i Vonsild, A. Schack. Fra 1915 holdtes gudstjeneste i det da nyopførte $\dagger$ kapel på Søndre Kirkegård (jf. s. 886), der de følgende år tjente som midlertidig kirke for området. En større donation 1923 fremmede ønsket om egen kirke, der dog blev mødt af modstand, dels fra den nyopførte Kristkirkes side, dels fra Kolding Kommune. En løsning blev,

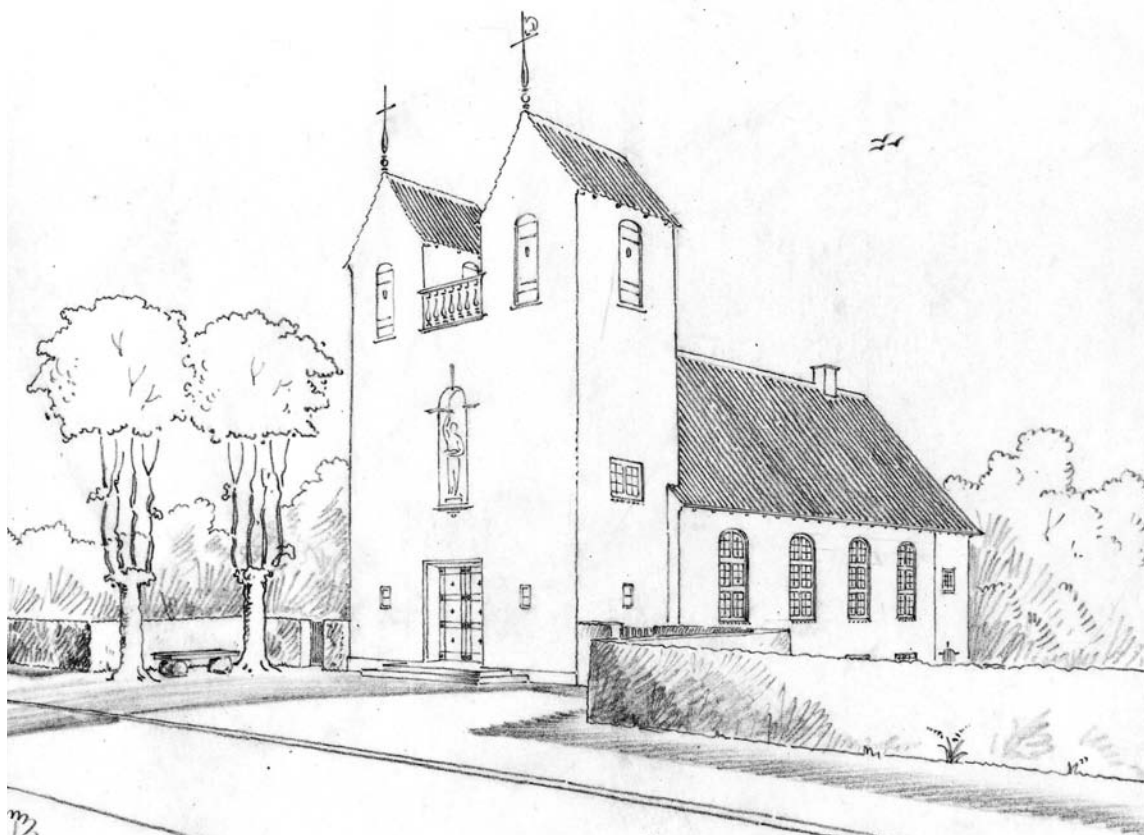

Fig. 2. Forslag til kirken set fra nordvest. Perspektivtegning af Ernst Petersen (1930). Kolding Stadsarkiv. – *Proposal for the church viewed from the north west. Perspective drawing by Ernst Petersen.*

at Søndervang fik sin egen kirke, mod at området blev indlemmet i Kolding by. Dette skete 28. jan. 1930, og den nye kirke blev distriktskirke i Kristkirkens Sogn. En byggekomite indhentede herefter forslag til en ny bygning blandt tre arkitekter, hvoraf Ernst Petersens blev foretrukket.¹ Grundstenen blev nedlagt 21. maj 1931 og kirken indviet 11. oktober samme år. De forholdsvis beskedne byggeudgifter beløb sig til ca. 42.000 kr. Kirkebygning og grund blev gældfrit overdraget til menighedsrådet i Kristkirkens Sogn.²

BYGNING

Den totårnede teglstenskirke er opført på en skrånende grund med kor og alter mod syd og tårne og hovedindgang i nord. Den er udformet som en rektangulær bygning med kor og skib i

ét og med de indbyggede tvillingtårne som en del af bygningskroppen. En underetage, der optager hele bygningen, rummer møde- og undervisningslokaler. Skibet, der har fire vinduesfag, er en smule bredere end henholdsvis kor og tårnparti, og i langsiderne er det markeret som en svag fremtræden. På samme måde er også korets centrale del trukket lidt frem i sydfacaden, idet de to bygningsafsnit dog dækkes af et fælles tag med ubrudte tagflader, blot har taget større udhæng omkring koret. Materialerne er røde mursten i blank mur, og taget er tækket med røde tegl.

Den klædelige lille kirke er som Eliaskirken på Vesterbros Torv i København, opført 1906-08 af arkitekt Martin Nyrop, inspireret af de totårnede middelalderkirker i Tveje Merløse (DK Holbæk 2953 f.) og Fjenneslev (DK Sorø 324 f.). Den vigtigste facade er *tårnpartiets front* mod gaden, hvor

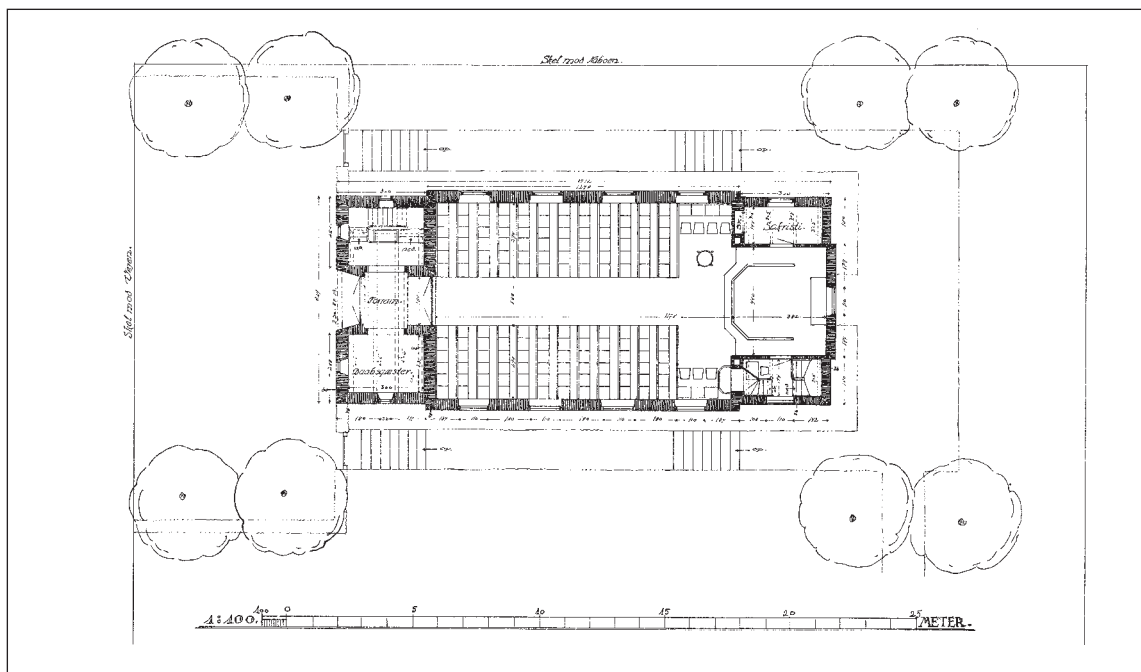

Fig. 3. Forslag til kirken ved Ernst Petersen. Plan. 1:300. Tegning (1930) i Kolding Stadsarkiv. – Proposal for the church by Ernst Petersen. Plan.

tvillingetårnene er sammenbyggede til og med næstøverste etage og forbundet af en balustrade. Den falsede, vandret afdækkede dør er trukket langt tilbage fra facaden, og herover findes som én af kirkens få prydelser en rundbuet niche med fremhævede slutsten. Her har arkitekten på sin præsentationstegning (fig. 2) foreslået en skulptur, der dog aldrig er blevet til noget. Begge tårne har til alle sider fladrundbuede 'glamhuller', lukket med træskodder. Tårnene dækkes af sadeltage, og som en virksomfuld afslutning er gavlene hver forsynet med en 2,5 m høj *vindfløj*. Over østre tårn er opsat en fløjstang afsluttet med et kors, over det vestre en vejrhane.

Væsentlig for bygningens formsprog er de fladrundbuede *vinduer* med hvidmalede trærammer og små sprosser. I det *indre* flankeres koret af et afskildret sakristi i sydøst og et præsteværelse i sydvest, hvormed der dannes et noget smallere korrum. Skibet dækkes af et *træløft* med delvis åben tagstol, idet løftbrædderne hviler på det nedre lag hanebånd. Mens bjælker og brædder er hvidmalede, er de synlige krydsbånd (i hvert

tredje spærfag) blå med en spinkel, forgyldt finish.

Et *glasmaleri* (jf. fig. 6), Den velsignende Kristus, er indsat i korets sydvindue 1984 og udført af firmaet Frese & Sønner, København, efter tegning af Arne Haugen Sørensen 1983. Mosaikruden, der er af glas og beton, er holdt i sorte, blå og brune farver. Kristus er ifølge kunstneren vist i en 'velsignende, altfavnende stilling' og som et symbol på 'åndens sejr over døden, kristendommens glade budskab, genopstandelsen og det evige liv'.³

INVENTAR

Inventaret, der i hovedsagen er fra opførelsen, udmærker sig ved at omfatte flere langt ældre stykker såsom den romanske døbefont, altersølvet fra 1656 og klokken fra 1699.⁴ Træinventaret står malet i blå nuancer.

Alterbordet er fornyet 1981 i kraftig blank eg (arkitekt Lauge Juul) og bærer som alterprydelse et lille bronzestøbt *krucefiks*, der er skænket ano-

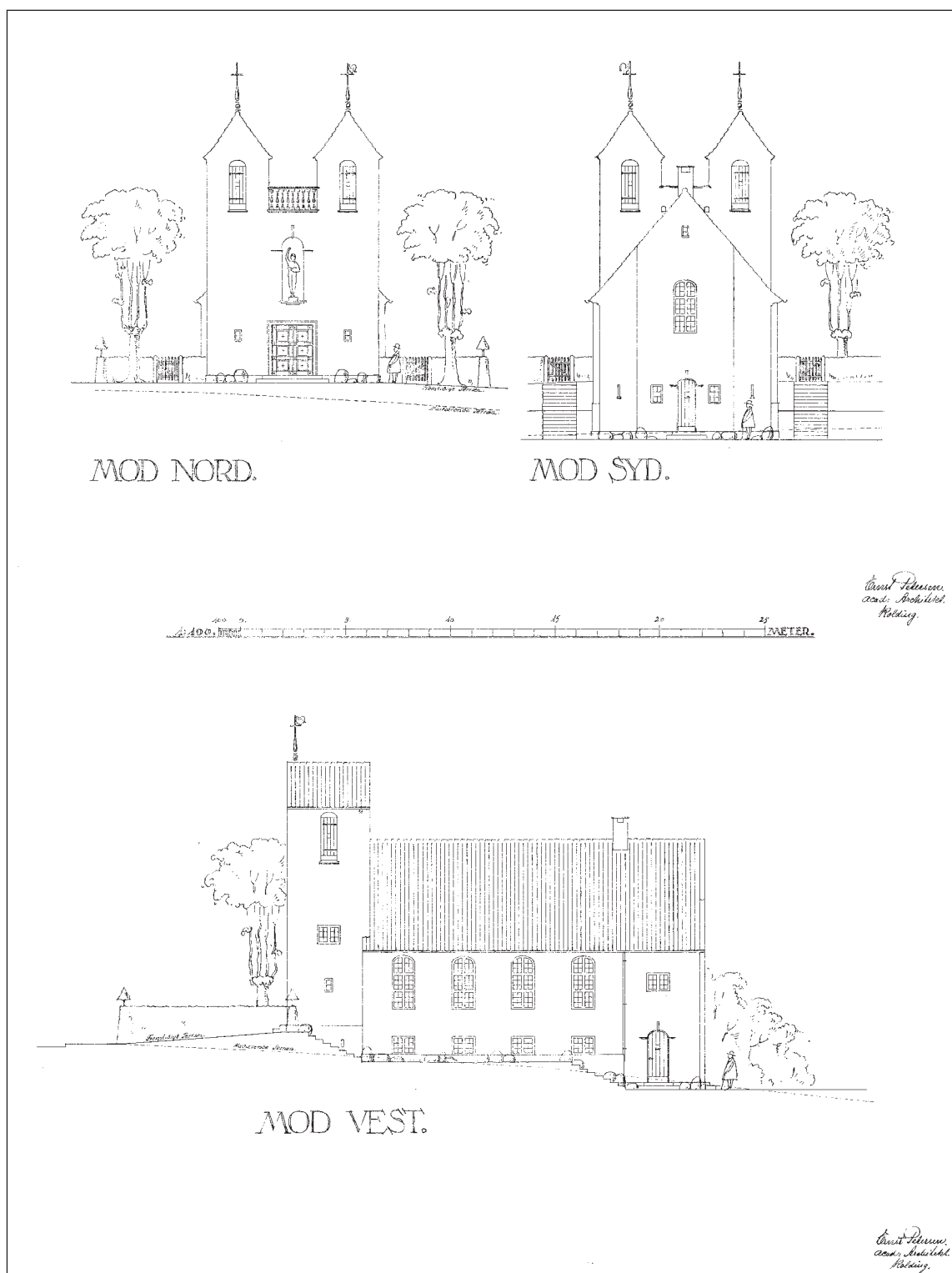

Fig. 4. Forslag til kirken ved Ernst Petersen. Opstalter. 1:300. Tegninger (1930) i Kolding Stadsarkiv. – Proposal for the church by Ernst Petersen. Elevations.

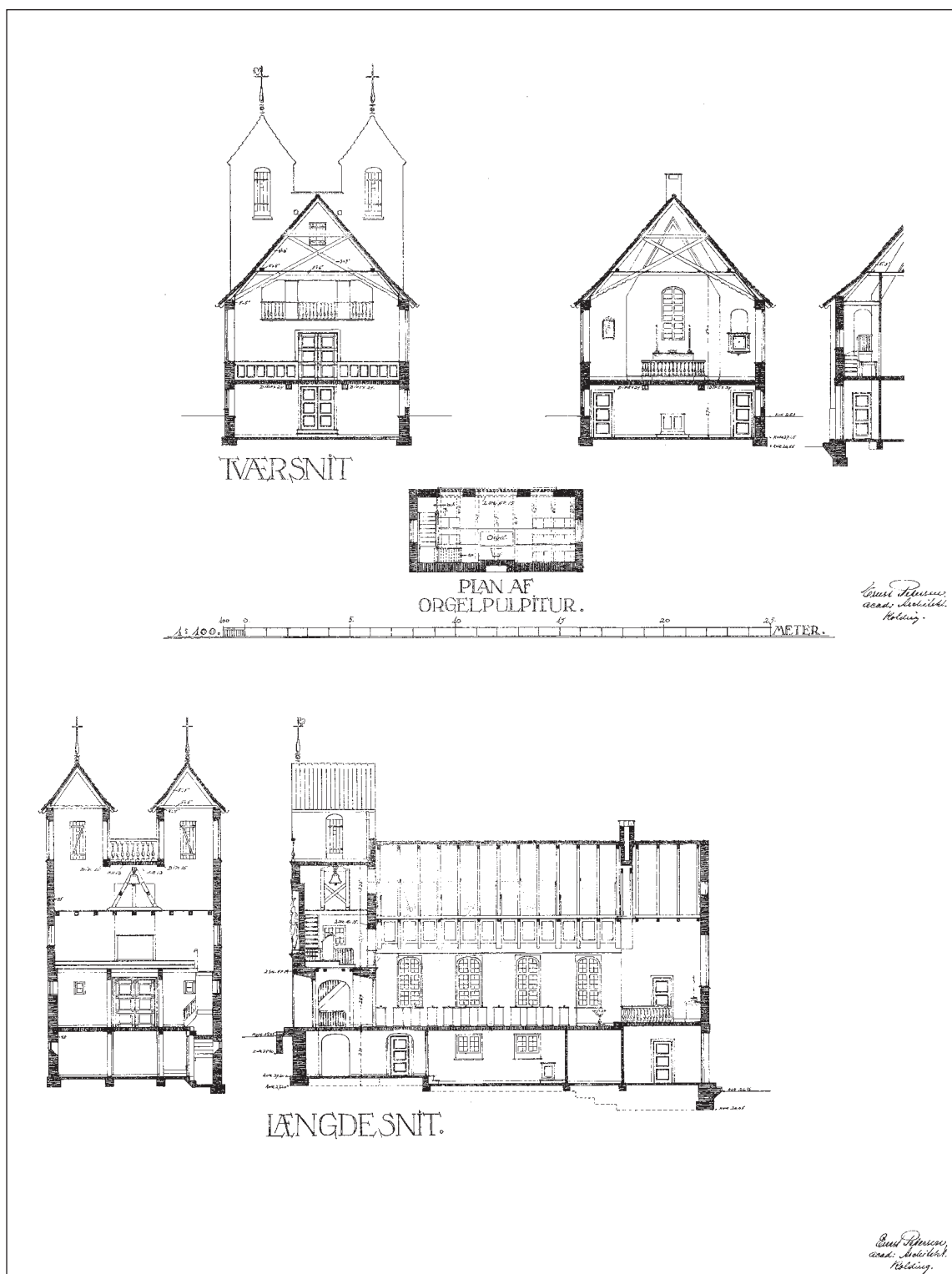

Fig. 5. Forslag til kirken ved Ernst Petersen. Snit. 1:300. Tegninger (1930) i Kolding Stadsarkiv. – Proposal for the church by Ernst Petersen. Sections.

Fig. 6. Indre set imod alteret i syd. Foto AM 2008. – *Interior viewed towards the altar in the south.*

Fig. 7-8. 7. Døbefont, romansk, med udtømningshul i kummens side (s. 854). 8. Fordybning med udtømningshul i kummens bund. Foto AM 2008. – 7. *Baptismal font, Romanesque, with draining hole in the side of the basin.* 8. *Recess with draining-hole in the bottom of the basin.*

Fig. 9. Altersølv, kalken en gave til Vonsild Kirke 1656 fra dens værge Christen Pedersen og hans hustru Tyra Hansdatter. Disken er fornyet 1931 (s. 853). Foto AM 2008. – *Altar plate, chalice a gift to Vonsild Church, 1656, from its churchwarden Christen Pedersen and his wife Tyra Hansdatter. The plate renewed in 1931.*

nymt i anledning af kirkens 50-års-jubilæum i 1981. Den oprindelige alterprydelse, et forgyldt kors med strålekrans, 190 cm højt, er nu ophængt til venstre for korindgangen (jf. fig. 6). Det er udført af snedkermester Henry Larsen og stod indtil 1981 på en lav $\ddot{t}$ predella.

Altersølvet (fig. 9), en kalk fra 1656 og en fornyet disk, er skænket af Vonsild Kirke til »Søndervangsmenigheden« 1915 i forbindelse med indvielsen af $\ddot{t}$ kapellet på Søndre Kirkegård. *Kalken* er udført af Didrik Seede, Kolding, som en gave til Vonsild Kirke fra dets værge Christen Pedersen. Den er 19 cm høj, foden cirkulær med stemplet ornamentik på standkanten og graveret bladværk på oversiden. Foden er drevet stejlt

op imod de cylindriske skaftled, og den skiveformede knop har seks opdrevene tunger både på over- og undersiden. Mellem tungerne er påloddet små firblade med midtknop. Det dybe bæger har vulst langs randen og på siden en indskrift med graverede, skråstillede versaler, hvoraf nogle er markerede som store: »Anno 1656 hafver erlig og welagt mand Christen Pedersen da Kierkeverge og Sognefoget i Wonsyld med sin kiere hustrve Tyre Hans Datter gifvet dette kalck og disk til Wonsyld kiercke Gvd til ære og alteret til beprydelse«. Herefter læses på græsk »Mit blod er sand drik« samt henvisningen »Joh. Ev. 6,55«. På standpladen ses stempel for guldsmeden (Bøje nr. 6561), der var indvandrer fra Hamborg ($\ddot{t}$ 1658).

Fig. 10. Indre set imod indgangen i nord. Foto AM 2008. — Interior viewed towards the entrance in the north.

Dysken må være en fornyelse fra 1912 med gen-tagelse af den oprindelige indskrift, tværmål 11 cm. Fanen har graveret georgskors og indskrift på græsk: »Mit kød er sand mad« samt »Joh. VI,55«. På fanens underside utydeligt stempel.

Oblatæske i pletsølv, cylindrisk, 5 cm høj, med Jesumonogram samt påskrift »Immanuelskirken 1969«. Den ene af to *alterkander* er sammenhørende med oblatæske, 24 cm høj, den anden nyere i modernistiske former, 25 cm høj, stemplet »Sterling Denmark«.

Alterstagerne, fra 1931, er balusterformede, 46 cm høje. En *syvstage* findes i kælderlokalet.

Kirken har fire *messehafter*: 1) 1931, af rødt fløj med rygkors og kantning af guldagramaner. 2) 1981, grøn, af uld og silke, fremstillet af Lise Frølund, Kolding. En gave fra Immanuelskirkens Jubilæumsfond. 3-4) Nyere i de liturgiske farver lilla og hvid.

Døbefonten (fig. 7) er romansk af rød granit med klokkeformet granitfod fra 1931, 96 cm høj. Skaftet er cylindrisk med omløbende vulst lidt over midten. Kummen, tværmål 71 cm, har stejle, glatte sider og en harmonisk fordybning med en skålformet fordybning i bunden, hvorfra et afløbshul (tværmål 4,5 cm) er ført ud igennem kummesiden forneden (fig. 7, 8). Under udløbshullet har den oprindelige *†*fod antagelig haft en rende, der ved fontens tømning har ført vandet ned i gulvet (jf. *Mackeprang, Døbefonte* 64 f.). Opsat til venstre for korindgangen.

Fonten må oprindeligt være udført til en romansk kirke, formentlig på Fyn, da den stammer fra parken på Egebjerggård (Krogsbølle Sogn) ved Børgense. Herfra erhvervedes fonten 1915 til *†*kapellet på Søndre Kirkegård og bragtes til kirken 1931.

Dåbsfadet er af messing, tværmål 63 cm, med georgskors i fordybningen. En sammenhørende

dåbskande, 28 cm høj, har på korpus et tilsvarende kors samt påskrift »Immanuelskirken«. Kanden er stemplet »Prima HGT«.

Prædikestolen er tresidet med barokfyldinger og indbuede hjørner, *stolestaderne* ganske enkle med fyldingsryglæn.

Orglet, med 11 stemmer, ét manual og pedal, er bygget 1932 af A. C. Zachariasen, Århus, med genanvendelse af ældre orgeldele; det er ombygget og udvidet 1943 og 1951 af Marcussen & Søn, Aabenraa.⁵ Facade og pulpitur i enkel barokstil.

Tre ens *messinglysekroner* i skønvirkestil bærer hængeskjoldet med indskrifterne: 1) »Skænket af Sdr. Vang KFUK«. 2) »Jesus Verdens Lys, Livets Lys. Joh. 8-12«. 3) »Skænket af Gertrud Sørensen til Minde om Købmand Holger Sørensen«.

Kirkeskibet (fig. 11) »Lincoln«, der er skænket 1973 af Per Hvilsom, Kolding, er bygget af grosserer Frederik Ferdinand Dahl (†1901), København, som et avanceret stykke legetøj for hans børn eller børnebørn. Den lille bark er en grønlandsfarer, 115 cm lang, med sortmalet skrog og kobberforhudet bund. En indbygget motor er lavet til at kunne trækkes op, så skibet kan sejle. Skibet har været bevaret i familien indtil overdragelsen 1973.⁶ Ophængt midt i kirkens skib.

Klokken (fig. 12) er støbt 1699 af Steffen Schernbein, København, til Vor Frelsers Kirke på Christianshavn. Dens tværmål er 95 cm, slagringen har profilering, og siden bærer Frederik IV's kronede initialer. Bladværk med englehoveder kanter halsens tyske indskrift, der er udført med ret ubehjælpssomme versaler og lader klokken selv tale: »Aus dem Fyer bin ich geflossen Stephan Scherrenbein hat mich gegossen Anno 1699« (Jeg er flydt ud af ilden, Steffen Schernbein har støbt mig år 1699). Ophængt i nyere vuggebom i klokkestol af jern i vestre tårn.

Der kendes en del andre klokker fra støberens hånd, således i Gentofte (*DK KbhAmt* 401), Kalundborg (*DK Holbæk* 3188) og Allested (Svendborg Amt).⁷ Til klokkens støbning medgik blandt andet et par ældre klokker fra den københavnske kirke, en gammel lysekrone, fem lysearme med mere. Ved anskaffelse af klokkespil ved Vor Frelsers Kirke 1931 passede den gamle klokke ikke

Fig. 11. Kirkeskib, »Lincoln«, bygget af grosserer Frederik Ferdinand Dahl (†1901), København (s. 855). Foto AM 2008. – Church ship, »Lincoln«, built by the merchant Frederik Ferdinand Dahl (†1901), Copenhagen.

Fig. 12. Klokke, 1699, støbt af Steffen Schernbein, København, til Vor Frelsers Kirke på Christianshavn (s. 855). Foto AM 2008. – Bell, 1699, cast by Steffen Schernbein, Copenhagen, for Vor Frelsers Kirke in Christianshavn.

ind i dettes tonehøjde, hvorfor den blev solgt til Immanuelskirken i Kolding (*DK KbhBy* bd. 2, 600 f. med note 127).

KILDER OG HENVISNINGER

Tegninger. *Kolding Stadsarkiv*. Forslag til kirke for Kolding sydøstre bydel ved Ernst Petersen (1930). Plan, snit og opstalter samt en perspektivtegning.

Litteratur. *Immanuelskirken Kolding 1931-81*, jubilæumsskrift udgivet af menighedsrådet u.å. – Harry Sørensen, »Mosaikruden i Immanuelskirken i Kolding«, *HaStb* 1984, 102-03.

Beskrivelse af bygning ved Niels Jørgen Poulsen, inventar ved Ebbe Nyborg og Ole Olesen (orgel). Engelsk oversættelse ved James Manley. Redaktionssekretær Heidi Lykke Petersen; teknisk og grafisk tilrettelæggelse ved Mogens Vedsø. Redaktionen afsluttet 2008.

¹ De to øvrige arkitekter var Th. Rolver og H. L. Hansen, Kolding.

² Niels Nøjgaard, »Kirkelivet«, *Kolding i det tyvende århundrede*, II, red. Knud Moseholm m.fl., Kolding 1979, 17 ff. og *Immanuelskirken Kolding 1931-81*, jubilæumsskrift u.å.

³ Harry Sørensen, »Mosaikruden i Immanuelskirken i Kolding«, *HaStb* 1984, 102-03.

⁴ Hvor ikke andet siges, stammer oplysningerne fra jubilæumsskriftet *Immanuelskirken Kolding 1931- 1981*.

⁵ Yderligere oplysninger om orglet findes i Den Danske Orgelregistrant.

⁶ Henning Thallund, *Kirkeskibe i Haderslev Stift*, Haderslev 1999, 54-55.

⁷ Jf. *Nyrop, Kirkeklokker* 124.